

Андрій Кубко,

кандидат юридичних наук,

докторант відділу теорії держави і права

Інституту держави і права

імені В. М. Корещького НАН України

ORCID: 0000-0002 -2870-8567

<https://doi.org/10.37374/2020-37-15>

УДК 340.12

Державні інтереси в правовій системі України: поняття, ознаки, реалізація

Наукове розуміння ознак, природи, механізму реалізації державних інтересів сьогодні залишається не достатньо розробленим в науці. Держава постає перед необхідністю реалізації державних інтересів, включаючи захист територіальної цілісності, незалежності країни, безпеки, правопорядку, засад конституційного ладу, державного суверенітету. На забезпечення таких інтересів повинен бути спрямований весь державний механізм. Для сучасної правової системи України ще є характерними певні трансформаційні процеси, що пов'язані із зміною уявлень про місце і роль держави, які були властиві для тоталітарного режиму. Водночас відбувається утвердження засад правової держави, що ґрунтується на принципі верховенства права, пріоритеті прав і свобод громадян. Причому активізації цих процесів сприяла інтеграція України у систему міжнародно-правового захисту прав людини: приєднання до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та міждержавних двосторонніх угод в сфері захисту іноземних інвестицій, які були укладені у 90-х роках минулого століття, Договір про асоціацію із

Європейським Союзом та інші міжнародно-правові документи.

Спрямованість діяльності держави на утвердження і захист прав і свобод отримала своє обґрунтування в наукових дослідженнях. В працях із теорії держави і права науковці відзначають, що в контексті діяльності держави, яка (діяльність) спрямована на забезпечення функціонування суспільства, одне з провідних місць належить саме забезпеченню прав і свобод людини. Таким чином, сучасна юридична наука у тлумаченні державно-правових явищ виходить із пріоритетності інтересів людини і громадянина, а дослідження сучасної демократичної, соціальної і правової держави здійснюється під кутом зору цих інтересів [1, с. 3]. На особливій важливості питання прав і законних інтересів людини акцентувалась увага й у наукових розробках, присвячених правовим проблемам у зв'язку із трансформаційними процесами в правовому, суспільно-політичному, соціально-економічному житті та початком впровадження стандартів правової, соціальної держави. Ефективність захисту прав, свобод і законних інтересів особи розглядається як безумовна оцінка ефективності

права [2, с. 26] на сучасному етапі. Права людини визнаються системоутворюючою засадою в процесі створення законодавчих норм, виступають фундаментом для заснування та функціонування інститутів правової, демократичної, соціальної держави, що є головним орієнтиром розвитку сучасної української державності [3, с. 447]. Визнання, закріплення державою прав і свобод людини, а також здатність гарантувати їх захист і виконання розглядається в якості критерію, що саме і дозволяє характеризувати державу як соціальну, правову і демократичну [4, с. 131], а принцип верховенства права розцінюється як принцип, що встановлює певні вимоги, яких повинна дотримуватись держава [5, с. 35].

Виникає певна колізія, яка потребує наукового осмислення. З одного боку, державна влада повинна задіяти правові механізми для реалізації державних інтересів, що є необхідністю для задоволення потреб суспільства, забезпечення суспільного розвитку. Разом з тим, державна влада, застосовуючи правові засоби для реалізації державних інтересів, завжди обмежена принципами захисту прав людини, засадами верховенства права, міжнародно-правовими зобов'язаннями.

Відповідного наукового аналізу потребує саме поняття державних інтересів. Теоретичні підходи до визначення інтересів держави, до розкриття їх ознак повинні стати теоретичною основою для застосування державою правових механізмів реалізації цих інтересів.

У правовій системі України (як на рівні нормативного регулювання, так і в правозастосовній діяльності) непоодинокими є випадки, коли державні інтереси розуміються доволі спрощено, без урахування їх властивостей, призначення у правовому й суспільному житті. Має місце некоректне тлумачення інтересів держави. В якості державних визнаються інтереси посадових осіб, окремих органів влади, господарських чи професійних

організацій, суспільних груп тощо лише з підстав державної приналежності носіїв цих інтересів (інтереси посадових осіб, інтереси окремих органів влади) або, умовно кажучи, кількісних критеріїв (інтереси великих господарюючих суб'єктів, що мають значний вплив на ринку у певних галузях економіки, інтереси колективних утворень).

Внаслідок такого некоректного тлумачення інтересів держави владні механізми, ресурси держави (організаційні, фінансові, матеріально-технічні) спрямовуються на реалізацію, захист інтересів відомчого, корпоративного, колективного характеру, що безпідставно ідентифіковані як державні. В той же час дійсні державні інтереси не отримують достатніх правових засобів реалізації, не визнаються пріоритетними для законодавця або виконавчої влади, а інколи «підпорядковуються» цим псевдодержавним інтересам. В ряді випадків безпідставне отождолення інтересів державного апарату, відомчих інтересів, інтересів окремих державних установ та посадових осіб із державними інтересами призводило до порушення з боку України її міжнародно-правових зобов'язань в сфері захисту прав людини, що мало наслідком покладення на державу міжнародно-правової відповідальності, майнової відповідальності по відшкодуванню значних розмірів збитків особам, потерпілим від дій держави. Наприклад, у рішенні по справі «Агрокомплекс проти України» в одному з епізодів Європейський суд із прав людини визнав, що втручання державних органів у майнові права господарюючого суб'єкта, хоча й було задекларовано державою як таке, що здійснюється в загальних (державних) інтересах – необхідність виправлення серйозних судових помилок, забезпечення здійснення правосуддя – в дійсності було спрямовано на захист вузьковідомчих інтересів окремих державних установ і посадових осіб. У своєму рішенні Європейський суд зазначив в підсумку, що

втручання держави у майнові права особи-заявника, яке полягало у тому, що органи виконавчої та судової влади ініціювали перегляд остаточного судового рішення, яким було врегульовано майнові відносини заявника, ґрунтувалось виключно на незгоді органів влади із цим рішенням, яка була «замаскована під нововиявлені обставини» [6]. Як витікає із наведеного підходу Європейського суду, поперше, необхідно розмежовувати інтерес державних органів і загальний (загальнодержавний інтерес), що не обов'язково є тотожними; по-друге, інтерес державного органу (відомчий інтерес) може необґрунтовано визнаватись загальнодержавним інтересом. Вузьковідомчі інтереси були безпідставно кваліфіковані як інтереси загального (загальнодержавного) характеру і саме цим вузьковідомчим інтересам було надано пріоритет ніби як загальнодержавним. Це і стало важливим фактором, який призвів, за висловом Європейського суду, до грубого порушення принципу правової визначеності, закріпленого у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Проблема неправильної ідентифікації державних інтересів проявляється й у тому, що іноді органи влади спрямовують свою нормотворчу діяльність на першочергове забезпечення інтересів окремих комерційних організацій, випадаючи їх за інтереси держави лише з огляду на великі обсяги присутності на ринку цих організацій у певних галузях економіки. Хоча в дійсності інтереси таких господарюючих суб'єктів є лише корпоративними комерційними інтересами, а не державними. Вони (корпоративні інтереси) можуть не збігатись з інтересами держави або прямо їм суперечити. В останні роки подібні ситуації мали місце, наприклад, в регулюванні окремих видів пасажирських перевезень і викликали дискусії у суспільстві [7].

Ще один актуальний сьогодні прояв проблеми правильної ідентифікації державних інтересів та їх ро-

змежування з суміжними явищами пов'язаний із намаганням кваліфікувати колективні інтереси певних професійних утворень як інтереси держави. Держава тривалий час використовувала правові механізми для забезпечення пріоритетної реалізації цих інтересів як інтересів державного характеру, застосовуючи обмеження прав та законних інтересів інших учасників суспільних відносин. Для прикладу, мова йде про існування в Україні так званої «адвокатської монополії», яка передбачала, що представництво іншої особи в суді може здійснюватись виключно адвокатом. Відповідне положення було закріплено у статті 131-2 Конституції України. Адвокатська монополія розглядалась державою як спрямована на реалізацію державних інтересів загального характеру, які полягали у забезпеченні функціонування судової системи, підвищенні фахового рівня представництва громадян і організацій в суді тощо. Відтак ці інтереси допускали, задля своєї реалізації, обмеження прав, свобод, законних інтересів широкого кола учасників суспільних відносин. В дійсності інтерес, який отримав реалізацію через запровадження положень законодавства про адвокатську монополію, був по своїй природі переважно інтересом професійної організації адвокатури, тобто мав колективний, груповий, але не загальнодержавний характер. Проблема безпідставного отождіння колективного (групового) інтересу із державним у цьому випадку стала у 2019 році предметом уваги законодавця, що зумовило внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» [8] і, більш того, визначення його Президентом України як невідкладного. У пояснювальній записці до законопроекту зазначалось, що метою запропонованих змін є забезпечення права кожного на отримання професійної правової допомоги через скасування адвокат-

ської монополії на надання такої допомоги [9]. В ній було визнано, що існування адвокатської монополії, яка була запроваджена ніби в інтересах держави, але в дійсності у групових, колективних інтересах порушувало право на отримання професійної юридичної допомоги.

Наведені приклади дають можливість продемонструвати, що групові, колективні, корпоративні, відомчі інтереси інколи безпідставно розглядаються в якості інтересів держави.

На наш погляд, підходи до визначення державних інтересів повинні базуватись на наступних положеннях.

Питання інтересу як правового явища, зокрема як об'єкта правової охорони розглядалось в юридичній науці. Дослідження даної проблематики здійснювалось у науковій літературі радянської доби, а також в роботах часів незалежності України. Отримав поширення підхід, що розглядав інтерес як складне явище, яке має свою структуру. В структурі інтересу виділяють потреби, засоби задоволення цих потреб, усвідомлення необхідності їх задоволення та можливостей для цього [10, с. 7]. Мова йде про те, що інтерес ґрунтується на відповідних потребах. Даний підхід пізніше знайшов відображення в роботах зарубіжних вчених на пострадянському просторі, які визначали інтерес як усвідомлену необхідність задоволення потреби [11, с. 34]. Позиція про спрямованість інтересу на задоволення потреб була сприйнята у рішенні Конституційного суду України в 2004 році [12], в якому мета задоволення індивідуальних або колективних потреб розглядалась як ключова ознака інтересу.

Державні інтереси, таким чином, слід розглядати як складне в структурному відношенні явище, яка засноване на відповідних потребах, а також включає в себе усвідомлення (визнання) цих потреб та засоби їх реалізації. Потреби, покладені в основу державних інтересів, є об'єктивними. Тому державні інте-

реси слід розглядати як об'єктивну категорію. Це підтверджується й доктринальними підходами до сутності інтересу, які були висловлені в науці кілька десятиліть тому і набули хрестоматійного характеру [13, с. 6].

Потреби, що становлять основу державних інтересів, повинні носити загальносуспільний характер. Такі потреби мають бути потребами суспільства в цілому, але водночас сприяти реалізації індивідуальних і колективних потреб. Ці загальносуспільні потреби як елемент державних інтересів, слід відрізнити від потреб окремих державних органів, установ, державного апарату, які зазвичай покладені в основу вузьковідомчих інтересів. Положення про загальносуспільний характер потреб, на які мають бути спрямовані державні інтереси як ознаку, що відрізняє ці інтереси від схожих явищ (колективні, відомчі інтереси) витікає із доктринальних підходів щодо сутності, призначення, ролі держави в умовах, коли в Україна постала перед завданням побудови суверенної демократичної держави, яка ґрунтується на засадах верховенства права і здатна ефективно виконувати державні функції. Ще в середині 90-х років минулого століття в наукових працях із проблем, пов'язаних із функціонуванням державного механізму відзначалось, що головним критерієм ефективності сучасного державного управління в соціально-політичній сфері є найбільш повна відповідність управлінської діяльності докорінним інтересам суспільства [14, с. 68]. Правовий характер норм, створюваних державою в процесі правотворчості пов'язувався із виразом цими нормами загальносуспільних інтересів [15, с. 33], потреб. Тобто створювані державою акти законодавства по суті набувають характеру правових якщо відображають загальносуспільні потреби та інтереси, а отже становлять загальносуспільну цінність. У вітчизняній науці сама природа держави розглядалась під кутом зору загальносуспільних інтересів.

Наголошувалось, що державна влада покликана виражати інтереси усього суспільства, що й робить її публічною [16, с. 54].

Саме та обставина, що дійсні державні інтереси засновані на загальносуспільних потребах, цінностях, тобто мають загальносуспільний прояв, і дає підстави державній владі застосовувати заходи обмеження прав, свобод, особистих (приватних) інтересів. Але такі обмеження в підсумку можуть сприяти реалізації й особистих, індивідуальних, групових потреб.

Застосування державною владою обмежувальних заходів в державному інтересі зумовлює виникнення проблеми конкуренції соціальних інтересів, конфлікту інтересів та збалансування інтересів у правовій системі.

З цього слідує наступне важливе теоретичне положення. Державні інтереси повинні реалізовуватись з боку державної влади за допомогою державно-правових засобів, які не обираються довільно законодавцем, органом державного управління або судовим органом, а відповідають певним вимогам. Цими вимогами є, поперше, відповідність державно-владних засобів реалізації державних інтересів конкретному державному інтересу, в реалізації якого є необхідність. По-друге, ці державно-правові засоби повинні враховувати характер конкретних суспільних відносин, в рамках яких передбачається реалізація державного інтересу: правові засоби реалізації одного і того самого державного інтересу в різних суспільних відносинах можуть бути різними. По-третє, державно-правові механізми, які застосовує держава в державному інтересі (зокрема засоби обмеження прав суб'єктів відносин) повинні аналізуватись з точки зору можливості застосування інших (альтернативних) засобів, спрямованих на реалізацію відповідного державного інтересу в тих самим правовідносинах. Тобто державна влада, обираючи правові засоби, спрямовані

на реалізацію державного інтересу, повинні серед кола потенційно можливих засобів застосувати лише ті, які найбільш повно відповідають дійсному державному інтересу, характеру суспільних відносин, в яких вони будуть застосовані, а також найменш несприятливим чином впливають на права, свободи, законні інтереси суб'єктів, на яких дія цих правових механізмів буде поширюватись.

Ситуації, коли держава застосувала обмежувальні заходи в державних інтересах без урахування характеру суспільних відносин і можливості використання інших, альтернативних засобів для реалізації цих самих державних інтересів призводили до порушення стандартів захисту прав людини, покладення на державу відповідальності, завдання шкоди її репутації. При цьому і державні інтереси, мету реалізації яких переслідували такі заходи, також не були повною мірою реалізовані у відповідних правовідносинах. Це може бути продемонстровано за допомогою наступного прикладу.

У 2009 році були прийнято Закон №1334-VI [17], який забороняв гральний бізнес в Україні. Дана заборона була запроваджена у державних інтересах, які полягали у захисті моралі і здоров'я населення, забороні використання власності на шкоду суспільству, попередження правопорушень, зокрема, серед неповнолітніх осіб, подолання залежності від азартних ігор тощо. Цей закон запроваджував заборону комерційної діяльності в сфері грального бізнесу, а також скасування діючих ліцензій на таку діяльність, які були видані господарюючим суб'єктам раніше. Ліцензії підлягали скасуванню з дня набрання чинності Законом №1334-VI. Відстрочення скасування ліцензій або перехідного періоду для суб'єктів господарської діяльності передбачено не було, незважаючи на те, що ці ліцензії були правомірно отримані у відповідності до законодавства, чинного на момент отримання.

При цьому державний інтерес, на який було спрямовано закон, допускав використання у відповідний суспільних відносинах заходів, які полягали у запровадженні інтенсивного регулювання діяльності в сфері азартних ігор, але не їх повну заборону, або принаймні встановлення для господарюючих суб'єктів, на яких поширювались відповідні заходи достатнього перехідного періоду для приведення своєї діяльності у відповідність до нових законодавчих вимог. Цього законодавцем не було враховано. Тому введення в дію Закону №1334-VI зумовило виникнення конфлікту інтересів між інтересами держави, з одного боку, та комерційними інтересами господарюючих суб'єктів, що здійснювали діяльність в сфері грального бізнесу, а також колективними інтересами значної кількості працівників таких господарюючих суб'єктів – з іншого. Проте даний закон не запроваджував механізмів урегулювання такого конфлікту інтересів і забезпечення досягнення балансу між ними.

Норми вказаного закону, як пізніше встановив Європейський суд, призвели до порушення майнових прав суб'єктів господарювання, що полягало у непропорційному втручанні державних органів у майнове право на ведення комерційної діяльності, яке (право) було надано приватних особам на підставі чинних ліцензій. Було встановлено порушення Україною гарантій прав мирного володіння майном, передбачених Додатковим протоколом №1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У рішенні по справі «ТОВ «Світ Розваг» та інші проти України» Європейський суд, оцінюючи пропорційність втручання держави у майнові права приватних осіб, відзначив, що законодавець не навів жодної підстави для обрання ним найбільш обмежувального заходу, який полягав у повній забороні грального бізнесу з кола інших можливих заходів. Державні органи не вказали також причин, через які за-

борону було необхідно вводити в дію настільки негайно. При цьому проект закону щодо заборони грального бізнесу не було піддано експертній оцінці [18].

У наведеній ситуації, держава, запроваджуючи обмежувальні механізми щодо приватних суб'єктів, спрямовані на реалізацію державних інтересів, не оцінила можливість реалізації цих інтересів у відповідних суспільних відносинах за допомогою альтернативних засобів, що потенційно могли бути застосовані у даних відносинах. Це призвело до невідповідного, непропорційного обмеження приватних, корпоративних, колективних інтересів, майнових прав приватних осіб. В кінцевому рахунку державним інтересам також було завдано шкоди, зокрема внаслідок покладення на державу майнової відповідальності на міжнародному рівні та подальшого зростання обсягів нелегальної («тіньової») діяльності в сфері організації азартних ігор.

Характерним є те, що недостатнє врахування інтересів держави і специфіки механізму їх реалізації у нормах Закону №1334-VI простежується вже у його преамбулі. В ній було вказано, що цей закон запроваджує обмеження щодо здійснення грального бізнесу в Україні, виходячи, зокрема, з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина. Наведене формулювання преамбули носило лише узагальнений характер і не пояснювало, на реалізацію яких саме державних інтересів було спрямовано даний законодавчий акт. Якщо такий інтерес полягав у забезпеченні конституційних прав і свобод особи, то ні в нормах самого Закону №1334-VI, ні в підзаконних актах, прийнятих на його виконання не розкривалось, яким чином заходи по обмеженню свободи у здійсненні правомірної господарської діяльності, передбачені даним законом, будуть сприяти забезпеченню пріоритету прав і свобод людини і громадянина. Напроти, ці заходи обмежували майнові права

широкого кола комерційних організацій і фізичних осіб і такі обмеження, як пізніше встановила міжнародна юрисдикційна установа, носили непропорційний характер.

На наш погляд, у преамбулах нормативних актів рівня законів України, які запроваджують обмежувальні заходи в інтересах держави, доцільно визначати, на реалізацію або захист яких конкретно державних інтересів ці нормативні акти спрямовані. Закон повинен чітко вказувати, в чому полягають інтереси держави, які даним законом передбачається забезпечити. Це має сприяти удосконаленню правового механізму реалізації державних інтересів у правовій системі України.

З огляду на особливості сучасного розвитку правової системи України проблема державних інтересів являє собою одну із ключових. Забезпечення об'єктивно існуючих інтересів держави є необхідністю, являє собою правовий обов'язок державної влади з точки зору реалізації потреб суспільства, сприяння суспільному розвитку, захисту демократичного ладу.

Застосування державою механізмів реалізації державних інтересів супроводжується покладенням на учасників правовідносин обмежень у реалізації ними своїх прав, свобод, законних інтересів, здатне увійти в

певний конфлікт із засадами сучасної правової держави, принципом верховенства права, визнаними міжнародно-правовими принципами та зобов'язаннями держави. Тому в контексті дослідження проблеми державних інтересів важливим є вироблення підходів до коректного розуміння дійсних інтересів держави, їх ідентифікації серед схожих категорій, таких як відомчі, колективні інтереси, інтереси суспільних груп тощо.

В якості державних інтересів ми розглядаємо інтереси, що мають в своїй основі загальносуспільні потреби, тобто засновані, умовно кажучи, на загальносуспільних цінностях. Ці інтереси повинні бути визнані державою та усвідомлені суспільством. Особливими є засоби реалізації державних інтересів: ці засоби носять державно-правовий характер, можуть застосовуватись на рівні законів, підзаконного регулювання або у судовій діяльності.

Правові засоби, за допомогою яких держава реалізує свої інтереси у певних правовідносинах, повинні оцінюватись державною владою з точки зору відповідності цих засобів дійсним інтересам держави, узгоджуватись із характером відповідних відносин і аналізуватись з точки зору можливості застосування альтернативних правових механізмів для реалізації державних інтересів.

Список використаних джерел

1. *Теорія держави і права*. Академічний курс / за ред.: Зайчука О. В., Оніщенко Н. М. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
2. *Оніщенко Н. М.* Сучасне право: вимоги громадянського суспільства, виклики часу, потреби людини. *Альманах права*. 2016. вип. 7. С. 25-29.
3. *Загальна теорія держави і права* / За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Х.: Право, 2009. 584 с.
4. *Пархоменко Н. М.* Гарантії реалізації прав і свобод людини і громадянина: проблеми сутності та змісту. *Правова держава*. вип. 21. С. 130-137.
5. *Серьогін С. В.* Проблемні юридико-філологічні аспекти застосування понять «право» й «закон» в українській правовій доктрині та в контексті принципу верховенства права. Монографія. Дніпропетровськ: «Грані», 2012. 92 с.
6. *Case of Agrokompleks v. Ukraine*: ECHR, Judgment, 6 October 2011, §151, application no.23465/03. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-106636"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

7. *Правила* раздора: Государство спасает МАУ ценой всего авиарынка URL:<https://delo.ua/business/pravila-razdora-gosudarstvo-spasaet-mau-cenoy-vsego-aviarynka-284175/>
8. *Проект* Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» від 29.08.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1013&skl=10
9. *Пояснювальна* записка від 29.08.2019 р. до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1013&skl=10
10. *Сиренко В. Ф.* Интересы – власть – управление. К.: Наукова думка, 1991. 154 с.
11. *Малько А. В., Субочев В. В.* Законные интересы как правовая категория. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. 357 с.
12. *Справа* про охоронюваний законом інтерес: рішення Конституційного суду України № 18-рп/2004 від 1.12.2004 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04>
13. *Экимов А. И.* Интересы и право в социалистическом обществе. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1985. 135 с.
14. *Цветков В. В.* Державне управління: основні фактори ефективності. Х.: «Право», 1996. 164 с.
15. *Заєць А. П.* Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. Монографія. К.: Парламентське вид-во, 1999. 248 с.
16. *Куян І.* До питання про публічність і суверенність державної влади. *Право України*. 2009. №11. С. 52-57.
17. *Про* заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15 травня 2009 р. №1334-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1334-17>
18. *Case of Svit Rozvag, TOV and others v. Ukraine: ECHR, Judgment, 27 June 2019, §176, application no.13290/11 and 2 others.* URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["\"CASE%20OF%20SVIT%20ROZVAG,%20TOV%20AND%20OTHERS%20v.%20UKRAINE\""\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"chamber":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-193994"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Кубко А. Є. Державні інтереси в правовій системі України: поняття, ознаки, реалізація

Стаття присвячена питанням державних інтересів у правовій системі України. Ключове значення має проблема правильної ідентифікації державних інтересів. Державні інтереси пропонується розглядати як складне структурне явище, що засноване на загальносуспільних потребах та включає в себе визнання цих потреб з боку держави та правові засоби реалізації цих потреб.

Ключові слова: інтереси, державні інтереси, держава, державна влада, обмеження прав.

Кубко А. Е. Государственные интересы в правовой системе Украины: понятие, признаки, реализация

Статья посвящена вопросам государственных интересов в правовой системе Украины. Ключевое значение имеет проблема правильной идентификации государственных интересов. Государственные интересы предлагается рассматривать как сложное структурное явление, которое имеет в своей основе общественные потребности и включает в себя признание этих потребностей со стороны государства, а также правовые средства реализации данных потребностей.

Ключевые слова: интересы, государственные интересы, государство, государственная власть, ограничения прав.

Kubko A. The state interests in the legal system of Ukraine: concept, features, implementation

The article addresses the matters pertinent to the state interests in the legal system of Ukraine. The issue of the state interests is currently of importance considering the tasks incumbent on the state.

The state faces the necessity to exercise the realization as well as the protection of the state interests. Concurrently the state power acting in the state interests should adhere to the modern basics of the rule of law, the respect for the human rights, the international standards in this area. The matter of correct identification of the state interests is of core meaning since the legal mechanisms of legislative, governmental and judicial nature are often applied to secure primary realization of quasi-state interests which are not genuine state. This gives rise to adverse implications for the state and the legal system as a whole as well as prevents the genuine state interests from being effectively implemented.

In the article the state interests are defined as a complex structural phenomenon which is based on the general social needs; it further comprises the recognition by the state and the legal means of securing those needs. The state interests are of objective nature. The general social value of the state interests provides the state with the legal and the moral grounds to apply measures restricting rights, freedoms and interests of private persons in the state interests.

The legal means applied to secure the state interests in the legal system cannot be chosen by the state arbitrarily, but should have regard to the character of the precise state interests as well as to the specifics of the legal relationships in the area of which the state interests are to be implemented and should be assessed in view of the possibility to apply the alternative legal measures in the same state interests.

The attempts by the state authorities to implement the state interests without taking into account these factors frequently result in the acts of the state being disproportionate, ineffective as well as giving rise to the responsibility of the state for human rights violations.

Key words: the interests, the state interests, the state, the state power, the restrictions of rights.